

БЮДЖЕТУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Впровадження логістичної концепції організації виробництва докорінно змінює уявлення про виробничо-технологічний процес на підприємстві. Головними характеристиками, що відрізняють логістичну концепцію організації виробництва від традиційної, є: підтримка високого ступеня інтеграції, підвищена гнучкість і адаптація виробництва до кон'юнктури ринку, підвищення пропускну здатності виробничих потужностей, відмова від надлишкових матеріальних і товарних запасів, використання універсального обладнання, виготовлення продукції під замовлення, усунення нерациональних внутрішньовиробничих переміщень.

Усе це обумовлює потребу в гнучких виробничих потужностях, які здатні швидко реагувати на кон'юнктуру попиту. При цьому зниження собівартості в умовах конкуренції досягається логістичною організацією як окремого виробництва, так і всієї товаропровідної системи загалом.

Основою такої організації переважно є створення центру управління логістики, у якому зосереджується інформація та управління усіма зв'язками, що дозволяє забезпечити координацію, управління та контроль за процесом загалом.

В арсеналі логістики знаходиться два принципово різні підходи до управління матеріальними потоками в межах внутрішньовиробничих систем: штовхаючий і тягнучий. За «штовхаючої» системи виробничі запаси, що надходять на виробничу ділянку, нею безпосередньо не замовляються. Матеріальний потік «виштовхується» кожному наступному адресату за командою з центральної системи управління виробництвом. Найбільш відомими логістичними моделями систем такого типу у виробництві і постачанні є MRP I, MRP II (від англійської абревіатури – планування потреби в матеріалах/ресурсах), а в дистрибуції – DRP I, DRP II (від англ. – планування розподілу продукції/ресурсів).

Найбільшу частку в логістичному процесі займає інформація, що формується обліком, зокрема управлінським, який на відміну від фінансового обліку, спрямований на внутрішніх користувачів (менеджерів підприємства), і націлений на надання допомоги адміністрації в плануванні, управлінні і контролі виконання управлінських рішень.

Управлінський облік має справу як з оперативною інформацією, так і з інформацією «історичного» характеру, в ньому фігурують оцінки і плани Другий варіант називається «тягнучою» системою, бо у ній виробничі запаси, деталі чи напівфабрикати подаються на кожну подальшу технологічну операцію з попередньої в міру необхідності. За такою системою працюють концепція «just-in-time» (від англ. – «точно у термін»), система OPT (від англ. – оптимізована виробнича технологія), концепція «худе виробництво». Характерною ознакою управлінського обліку є його децентралізація задля наближення його до місць виникнення витрат і прийняття рішень.

Виробничі запаси займають провідну роль у системі управлінського обліку, оскільки вони є складовою виробничих витрат, а управлінський облік у своїй діяльності націлений саме на розгляд поведінки і управління витрат, методів і способів обліку витрат та калькулювання собівартості, аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень.

Для управління запасами в управлінському обліку використовують різні процедури і технічні прийоми:

1) Бюджетування потреби у різних видах запасів (сировини, напівфабрикатів, готової продукції, товарів). Відправною точкою бюджетування є розроблення бюджету продажів, який передбачає запланований обсяг продажу окремих видів продукції. Складання усіх інших бюджетів ґрунтується на бюджеті продажів, бо він визначає майбутній обсяг виробництва чи закупівель товару, витрати на виробництво, рух грошових коштів тощо.

Після бюджету продажів розробляють бюджет виробництва, на підставі якого розраховують обсяг виробництва, який є підставою для складання операційних бюджетів, пов'язаних з плануванням витрат на виробництво, зокрема бюджету витрачання (використання) матеріалів.

Бюджет витрачання (використання) матеріалів передбачає склад і кількість матеріалів, необхідних для виконання виробничої програми. Норми витрат виробничих запасів за їх видами визначають інженери-технологи на основі технологічних карт окремих процесів або з розрахунку на одиницю продукції, а ціну – працівники відділу постачання, враховуючи витрати на їх заготівлю і транспортування. Такі розрахунки виконують з кожного виду продукції, а потім визначають загальні потреби кожного виду виробничих запасів та загальні матеріальні витрати на виробництво загалом по підприємству.

Бюджет придбання матеріалів містить розрахунки кількості матеріалів за їх видами, які необхідно придбати у плановому періоді, та витрати коштів на придбання матеріалів. Розрахунки ґрунтуються на потребі в матеріалах, визначеній в бюджеті використання матеріалів, та з урахуванням зміни їх залишків на початок та на кінець відповідного періоду. Запаси матеріалів планують за їх видами у відсотках до планової потреби у наступному бюджетному періоді, враховуючи умови постачання та особливості ринку.

Під час складання такого графіка враховують прийнятий порядок розрахунків з постачальниками (попередня оплата, оплата при придбанні, купівля в кредит з відтермінуванням платежів на певну кількість днів).

Далі розробляють бюджети з виробничих витрат і витрат на оплату праці, з собівартості продукції, із загальних і адміністративних витрат тощо, залежно від потреб конкретного підприємства.

2) Контроль за нормативами та рівнем запасів відповідно до бюджету, розрахунок коефіцієнта оборотності запасів та середнього періоду їх оборотності як в цілому, так і за видами запасів:

- а) коефіцієнт оборотності запасів по підприємству;
- б) коефіцієнт оборотності окремих видів запасів;
- в) тривалість одного обороту запасів по підприємству.

Очевидно, що чим вищий коефіцієнт оборотності, тим краще для підприємства, що свідчить про те, що не утворюються надмірні запаси;

3) Контроль повторних замовлень виробничих запасів, для чого потрібно знати щоденну потребу в сировині та час реалізації замовлення (час з моменту оформлення заявки до отримання її від постачальника), що дасть можливість визначити, за якого мінімально допустимого залишку сировини необхідно оформляти повторне замовлення (так звана точка замовлення). Обсяг замовлення також залежить від обсягу окремої закупівлі, частоти здійснення закупівель, умов поставки, способу транспортування, порядку розрахунків тощо;

4) Використання моделі розрахунку економічного розміру замовлення (ЕРЗ), суть якої полягає у визначенні такого розміру замовлення, за якого сумарні витрати на оформлення замовлення та зберігання запасів будуть мінімальними.

5) Управління запасами за категоріями (за методом «АВС»). У кінці XIX ст. В. Паретто, проаналізувавши розподіл доходів та багатства в Італії, виявив, що 80 % доходів і багатства припадає на 20 % населення. Подібна нерівномірність розподілу зустрічається і в бізнесі,

що стало підставою для застосування аналізу за Паретто в економіці. Управління запасами, як правило, пов'язане з контролем фактичної наявності виробничих запасів на складах. Це вимагає великих витрат фінансових, трудових та інформаційних ресурсів, особливо для багато номенклатурних запасів. Однак переважно із загальної кількості назв найбільша вартість запасу припадає на порівняно невелику їх частку. Для проведення «АВС»- аналізу необхідно встановити вартість кожного товару за закупівельними цінами, розташувати товари за зменшенням ціни, знайти суму даних про кількість і витрати на придбання, розбити товари на групи, залежно від питомої ваги в загальних витратах на придбання [3].

Отже, ми проаналізували основні прийоми і процедури, що використовує управлінський облік для управління запасами, та виявили, як ними можна скористатись під час розроблення логістичної концепції управління запасами на підприємстві

Список використаних джерел:

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: Навч. посібник/П.Й. Атамас. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
2. Друри К. Управленческий учет для бизнес-решений: Учебник/К. Друри. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 655 с.
3. Пономарьова Ю.В. Логістика: Навч. посібник/Ю.В. Пономарьова. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Будник Л.А.

*Ольга Бегур,
студентка групи РКзм-51*

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНІ КАТЕГОРІЇ

У сучасній економічній теорії категорія «інвестиції» (від лат. слова «invest» – вкладати) трактується як процес вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення.

Економічна категорія «інвестиції» та похідні від неї категорії «інвестування», «інвестиційна діяльність» в Україні почали використо-